

17. Косаківський В.А. Спогади М. З. Жука про події часів Першої світової та громадянської воєн в с. Комарівка / В.А. Косаківський, В.С. Рудь // Народи світу і Велика війна 1914-1918 рр. : Матеріали Всеукр. наук. конф., 3-4 квітня 2015 р. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – С. 292-295.
18. Запис Косаківського В.А і Рудь В.С. 1 квітня 2010 р. від Жука Мирона Захаровича, 1908 р.н., уродженця с. Комарівка Теплицького району Вінницької області, жителя м. Вінниці.

Kosakivskiy V. A. From the history of education in Podillia region in the first half of XX century (recollections of M. Z. Zhuk (1908-2015).

The paper is based on the memories of the citizen of Vinnytsia Zhuk M.Z. (1908-2015) and outlines important moments in education history of Podillia region in the first half of XX century. The main attention is paid to the recollections about Vinnytsia Pedagogical Institute where Zhuk M.Z. worked as a teacher from 1938 to 1949.

Key words: education, Podillia, Komarivtsi parish school, Uman agricultural school, Uman teachers college, Leningrad Pedagogical Institute named after Herzen, Vinnytsia Pedagogical Institute.

Косаковский В. А. Из истории образования на Подоллии в первой половине XX ст. (по воспоминаниям Жука М. З. (1908-2015)

В статье на основании воспоминаний винничанина Жука М.З. (1908-2015) поданы важнейшие моменты истории образования в Подоллии в первой половине XX ст. Значительное место занимают воспоминания об Винницком пединституте, преподавателем которого с 1938 по 1949 гг. был рассказчик.

Ключевые слова: образование, Подоллия, церковно-приходская школа с. Комаровка, агропрофшкола в Умани, Уманский педтехникум, Ленинградский пединститут им. Герцена, Винницкий пединститут.

УДК 39 (477.6 : 477.43/.44)

Н. В. Жмуд

ДОНБАС І ПОДІЛЛЯ У ВЗАЄМНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ДИСКУРСІ: «СВІЙ-ЧУЖИЙ-ІНШИЙ» (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЕКСПЕДИЦІЙ)

У статті на основі польових етнографічних матеріалів відстежуються площини діалогів «свого/чужого/іншого» та їх маркери крізь призму сприйняття мешканцями Донбасу і Поділля один одного.

Ключові слова: «свій», «чужий», «інший», соціокультурний дискурс, Донбас, Поділля, польові етнографічні матеріали.

Сьогодні у вітчизняному суспільному дискурсі на різних рівнях (політичному, науковому, релігійному, повсякденному та ін.) звучить тема консолідації мешканців Донбасу з іншими громадянами України. Йдеться, навіть, про їх реінтеграцію. Така постановка питання акцентує на помітній різниці, – і це призводить до демонізації образів українців по обидва боки. Інформаційний простір особливо там, де існує вакуум, часто заповнюється симулякрами, сконструйованими з метою зомбування та дезорієнтації людей на користь тих чи інших соціально-політичних проєктів. Тому у ситуації відсутності інформаційної об'єктивності та суб'єктивності видається актуальним самим налагоджувати діалоги один з одним.

Для етнологів форматом такого безпосереднього спілкування традиційно є експедиції. Відтак, влітку-восени 2015 р. секцією етнології інституту історії, етнології та права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського було організовано і проведено дві викладацько-студентські тематичні етнографічні експедиції «Донбас і Поділля очима людей» (за сприяння Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Рильського НАН України (м. Київ)) і «Досвід переселення та адаптації у зв'язку із наявними військовими подіями» (за ініціативи Міжнародної волонтерської організації імені Роберта Шумана (Варшава)). Їхньою метою було виявити площини взаємодії «свого/чужого/іншого» у сприйнятті мешканцями Донбасу та Поділля один одного, маркерів їх

.....
вираження, а також прояви радянської ментальності у сучасних повсякденних практиках представників обох регіонів.

Етнографічна експедиція з теми «Донбас і Поділля очима людей» проходила за двома запитальниками з однаковими блоками питань: 1) для подолян (волонтерів і військових, що побували у зоні війни на Донбасі); 2) для переселенців з Донбасу. Блок №1 «Топоніміка» охоплював питання, що розкривають це поняття (назви населених пунктів, вулиць, районів, площ, закладів, установ, пам'ятників тощо). До блоку №2 «Духовне життя» було включено питання про самоідентичність (конфесійну, національну, етнічну, мовну), святково-обрядову культуру та дозвілля, ставлення до різних груп людей за різними критеріями (гендерно-віковими, соціальними, етнічними, мовними, конфесійними, національними, расовими). У блоці №3 «Суспільне життя» звучали питання щодо безпосередньої участі у громадському житті (організаціях, товариствах, партіях, масових заходах і акціях); пріоритетності типів та форм власності; оцінки радянської системи; участі у помаранчевій революції, Євромайдані, волонтерському русі і ставлення до цих подій та явищ; оцінки політики децентралізації, декомунізації; класифікації подій на Сході тощо. Кожне питання передбачало самооцінку та взаємоцінку.

Експедиція з теми «Досвід переселення та адаптації у зв'язку із наявними військовими подіями» також проходила за двома запитальниками: 1) для вінничан, хто мав досвід (безпосереднього чи опосередкованого) спілкування із переселенцями (Блок №1 «Хто такі переселенці»; Блок №2 «Донбас і переселенці»; Блок №3 «Майбутнє») ; 2) для переселенців (Блок №1 «Життя під час конфлікту, але до міграції»; Блок №2 «Міграція»; Блок №3 «Життя після міграції»; Блок №4 «Думки про майбутнє»).

Робочими майданчиками стали Донецький національний університет (м. Вінниця), військовий шпиталь (м. Вінниця), а також населені пункти Поділля, переважно Східного. Опитано близько 200 інформаторів. Під час роботи використано такі практичні методи, як збір (кількісний та якісний) та аналіз (кількісний та якісний) інформації. Ключовими методами збору інформації стали польові методи (збір емпіричних даних), насамперед, усне опитування через неформалізоване глибинне та фокус-групове інтерв'ю.

Вже на етапі збору інформації ми зіштовхнулися із складністю будувати нарративне інтерв'ю, тобто вільну розповідь інформатора без постійного втручання інтерв'юера, який має задати лише загальний напрям бесіди. Хоч проблеми були двох різних типів за походженням, але спровоковані спільною причиною. У методичній площині це пояснювалося відсутністю рекрутингу перед інтерв'юванням (пропедевтична бесіда-знайомство), що мала б налаштувати на відвертість. Але важливішою за методичний бік для усіх учасників діалогу (як кореспондентів, так і респондентів) виявився брак стійкої єдиної етичної платформи як щодо дефініцій на позначення ряду подій, процесів, явищ, так і на спільні критерії й точки зору оцінювання. Тому отримали бар'єри спілкування у різних варіаціях: з одного боку, незручність, невпевненість щодо того, «що і як» у «них» (переселенців) «правильно» питати, з іншого, – стилістику виправдовування та евфемізмів, остерігання/страх «що і як» «їм» (місцевим) «правильно» відповідати, бажання залишатися анонімами чи взагалі відмова від співпраці. Звідси й відповіді переважно звучали швидше коротко по-анкетному, аніж очікувано нарративно.

Така ситуація виразно проявила у суспільному дискурсі нав'язану риторичу «свогочужого», що породжує стигматизацію людей з обох сторін (виокремлення за певними негативними ознаками) [1]. Наслідком цього стає стереотипний набір соціальних реакцій щодо них, породження міфів, деконструктивних для їхньої успішної інтеграції у спільний життєвий простір.

З метою «розговорити» інформатора ефективнішим за глибинне став метод фокус-групового інтерв'ю, оскільки опитували декількох учасників одночасно. Відтак отримали більш невимушену атмосферу, щиріші відповіді та обговорення. Для обробки даних використані кількісні методи – статистичний та контент-аналізу. За допомогою останнього у відповідях зафіксовано частоту окремих тем, слів, символів, нетривіальні висловлювання, мовні інтонації, що уможливило прочитання «прихованих» когнітивно-емоційних конструктів.

Результати етнографічних експедицій засвідчили, що градус «чужості» між мешканцями Поділля та Донбасу невисокий. Так, понад 50% опитуваних назвали один одного «своїми» (варіант – «такими ж»). Подоляни оцінили рівень вини мешканців Сходу у війні на Донбасі так:

«не винні» (40%), «винні» (25%), «не знаю» (10%), «не всі» (15%), «всі винні, в тому числі й ми» (10%). То ж у соціокультурному дискурсі коректніше говорити не про «чужість», а про «інакшість», яка увиразнюється через маркери «радянськості», особливості менталітету регіону (аграрний/промисловий), мову.

Понад 90% опитаних з обох сторін назвали більше «радянськими» мешканців Донбасу. Однією із ознак «радянськості» є топоніміка і прояви духовно-суспільного життя: «Ну в тому ж святкуванні радянських свят, у збереженні тих пам'яток, пропагандистських акцій і впливах засобів масової інформації» [2]. Натомість, на Поділлі переважають традиційні етнічні та європейські практики святкування: «...традиційних свят більше тут дотримуються і, взагалі, тут більше масових міроприємств...» [3]; «...Різдво, різниця существенная... А вот День Европы, если я не ошибаюсь, был 16 мая, ...ну это было очень увлекательно и интересно, просто ходишь и я восхищалась,.. это первый раз такое увидела. Вот, ну и просто приятно, когда идёшь по улице, а там сидит молодёжь и просто играет на гитаре...» [4]; «...У нас не отмечают День Европы...у вас тут прям такой праздник был...» [5]; «Даа, вот скажем так такие два, что записались в мою память надолго, это как в Виннице праздновали 9 мая и День Европы, про День Европы вообще услышал первый раз в Виннице. А 9 мая... в Амвросиевке как-то сильно глобально... либо я сентиментален стал, а тут даже несколько раз на слезу пробивало...» [6].

Респонденти одним із виразних маркерів «радянськості» підкреслили більшу релігійність мешканців Поділля: «... помітив, що до релігійних свят тут серйозніше ставляться, всі йдуть в церкву» [7]; «Тут все-таки у Вас как-то ... Вот даже замечаешь, у вас больше людей, когда проезжаешь собор, что они крестятся. У нас это чаще всего пенсионеры. Это у вас как бы более развито...» [7]; «...у вас более религиозные люди и они к этому более серьезно подходят, более как-то все сдержанно, то есть у нас это просто праздник...» [9].

Реципієнти відзначали як атавізм «радянськості» у мешканців Сходу нижчий рівень знання вітчизняної (особливо сучасної) культурної продукції.

Вияв радянської ментальності досить показово прочитується в оціночних наративах мешканцями Донбасу Євромайдану: «Ох, это такой вопрос. Если б, наверное, не Евромайдан, может быть у нас ничего бы и не было. Это очень сложный вопрос. Например, было жалко тех людей, которые на Евромайдане. Как-то сочувствуешь... Ну, к чему это всё привело...» [10], «Чесно, я не знаю, чого люди вийшли на Євромайдан, Януковича вони прогнали. Але по суті, Янукович нічого такого поганого не зробив. Він хоть воровав, але якось тримав людей в сіх – і схід, і захід...» [11]. Схожі коментарі мають місце й щодо декомунізації («Мне вообще, конечно, это не очень нравится. Я привыкла... Я родилась вот так вот. И все перемены меня как бы не очень радуют. Ну, стоит себе памятник, пусть стоит... И то, что ты его снесешь, я считаю, ничего не поменяется...») [12] та децентралізації («Це не актуально, розумієте, це мало статись ще 20 років тому назад... а це вже занадто пізно... От як була перебудова, я коли ще там писав в школі твори на цю тему, то мене там лаяли за це... Ну, а зараз це вже...» [13]. Війну на сході мешканці Донбасу та Поділля однаково класифікують як українсько-російську війну або комбінований варіант: «очевидно, что Россия-Украина, российское присутствие очевидно, но конфликт среди местных «владык» также там имеет место» [14], «Українсько-російська війна олігархічних кланів» [15]. Основним джерелом «радянськості» всі респонденти називають близькість до Росії та віддаленість, порівняно із Поділлям, від Європи: «Близость Донбасса с Россией наложила на это свой отпечаток, потому и сохранилась эта «радянскость» даже после получения Украиной независимости» [16].

Другий маркер «інакшості» виражається через особливості менталітету аграрного та промислового регіонів. Зокрема, такими відмінностями є темп життя, манера поведінки, способи організації дозвілля тощо. Так, для мешканців Донбасу подолляни щиріші, доброзичливіші, гостинніші, повільніші, пасивніші, що пояснюється більш рисами селянської ментальності: «Ну, у вас люди просто более, скажем так, открытые и добродушные...Даже люди с сел, с вашей стороны, они более открытые, более поразговорчивей. И в нас в принципе тоже есть такие, но меньше, чем у вас» [17], «...у вас здесь люди более скромные и более расфасованы. У вас люди более скованы, у нас более раскованы, то есть ты выходишь, ты можешь свободно познакомиться... А здесь очень много парней, которые относятся к розряду «полускатать семечки», «попить пиво». Мы действительно замечали, что у вас очень много таких людей» [18].

Відзначено також вищий середній рівень достатку мешканців Вінниччини: «У вас как-то больше людей, скажем так, таких со «статком»...У нас не так всё. Хотя все говорят, что Донбасс у нас такой край, мы больше получаем. Но я бы не сказала, почему-то» [19].

Розмежувальною ознакою інформатори з обох сторін відзначають культуру спілкування та дозвілля. Так, менш ввічливими називають мешканців Донбасу, що пов'язують, по-перше, із індустріальним суспільством, у якому переважає робітничий клас, за звичай, малоосвічений. По-друге, із розкутістю міського соціокультурного простору як такого. По-третє, із проросійським впливом («русские более хамовиты»). У вживанні ненормативної лексики відмінними назвали частоту та форми: «Тут у вас ... ну в основном люди, конечно, общаются без матов. У вас это вроде ругательства, а у нас – органика...в Донецке чаще встречается, может это связано с влиянием русского языка...Возможно, что и связано это еще и с тем, что сложные, жесткие условия производства, угольное добывание, металлургия. Ругаются часто в городах, в селах, в поселках меньше. В Виннице редко слышал, но раза 2-3 от молодежи, на украинском языке ругалась... [20]; «У нас постійна ненормативна лексика на вулицях...можу сказати, що в нас ненормативної лексики більше, чим на Поділлі» [21], «Да, ну среди рабочих может и часто, среди молодежи тоже частенько...только у вас, я знаю, подружка говорит «пысок», это у вас обидно...» [22]. Зрозуміло, що глобалізаційні процеси призвели до уніфікації більшості форм обценної лексики, яка має сексоцентричний характер (відгенітальний). Та на Поділлі все ж у сфері лайки та нецензурних висловів відбулася менша трансформація, аніж на Донбасі. Тобто, у ній збереглося більше українських слів за стилістикою і семантикою. Зокрема, елементів копроректальної лексики (контекст лайки пов'язаний здебільшого з відправою природних функцій організму та продуктами дефекації) та народних вербальних конструктів, яким надається табуйована конотація (прокльони, богохульство, діалектизми тощо). Такі обставини пояснюються відмінностями у ментальності між індустріальними та аграрними регіонами, останні з яких зберігають більше традиційних складових.

«Інакшою» є також культура дозвілля, насамперед, у способах її організації: «Больше проявляется, как мне кажется, внимание людям, в принципе досугу людей...» [23], «У нас дуже багато жінок і п'є і куре. Більше, ніж у вас...» [24], «У вас как-то город больше для людей, есть куда пойти» [25], «Культурно всё. Не то, что у нас» [26].

Третім маркером «інакшості» названо мову. Йдеться не стільки про домінування на Донбасі російськомовних, а на Поділлі – україномовних громадян, скільки про оцінку особливостей мовлення один одного (діалект, наголос, темп, колоритність, акцент, рівень літературності). Так, мешканці Донбасу вказали на руйнування стереотипів щодо сприйняття Поділля як «чисто україномовного» регіону, а також вказали на такі особливості мовлення: «Да, существенная есть разница, я замечаю это... как у нас разговаривают немного по-другому, как бы акцент другой...» [27], «Мені здається, на Поділлі більш якась колоритніша мова, більш жива, ніж у нас. У нас якась стандартизована чи що...» [28], «Ну не знаю. Везде разный суржик. А разница есть. Вы быстрее говорите и наголос на другие буквы делаете. Иногда непонятно и есть слова» [29], «Конечно, есть разница, ну я ж кажу, у нас больше русский вперемешку с украинским, а у вас наоборот... И здесь больше, как на польский немного смахивает, а там – на русский» [30] тощо.

Статистика самоідентифікації та ідентифікації один одного продемонструвала практично однакові результати. Так, 50% ідентифікують себе, насамперед, як громадяни України, 26% – як мешканці свого населеного пункту, 20% – як європейці, і лише 4% – як мешканці регіону. Низький відсоток етнічної, конфесійної та регіональної ідентифікації руйнує два найнебезпечніших симулякри щодо «русского православного мира» і федералізації України.

Показовою є статистика оцінювання безпосереднього та опосередкованого досвіду комунікації мешканців двох регіонів. Наприклад, 80% опитаних подолян мали особистий досвід спілкування із переселенцями, з яких – «позитивний» (67%), «різний» (25%), «негативний» (8%). Відтак, 20% подолян, які отримували інформацію про досвід спілкування від інших, констатують такі оцінки – «позитивний» (12%), «різний» (35%), «негативний» (53%). Дані результати яскраво ілюструють у моделюванні образу «чужого/іншого» значного впливу стереотипів і хибної інформації.

Отже, між мешканцями Поділля і Донбасу взаємний соціокультурний дискурс щодо національної, етнічної і конфесійної ідентичностей переважно звучить у парадигмі «свого» або

«такого ж» (дещо дистанційованіша конотація). «Інакшість» виявляється на регіонально-локальному рівні, що, насамперед, продиктовано різними ментальностями індустріального та аграрного світів, а також історично-культурним контекстом розвитку регіону. Тому сьогодні риторика «свого-чужого» активно конструюється і нав'язується якраз з метою використання цієї природної «інакшості» як інструменту для численних маніпуляцій і розпалювання ворожнечі всередині громадянського суспільства. І зазнає ця риторика однозначної поразки у випадку, коли люди починають безпосередньо вступати в діалог, аби почути, зрозуміти і порозумітися.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Стуканов С. Стигматизація Донбасу ллє воду на млин політики Путіна / С.Стуканов / [Електронний ресурс] / Політика. – 4.11.2015. / Режим доступу: http://galinfo.com.ua/articles/mif_pro_daunbas_ta_separiv_llie_vodu_na_mlyn_polityku_putina_210691.html.
2. Записано студенткою 2 курсу інституту історії, етнології та права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі – ПЕП ВДПУ) Гуменюк В. від чоловіка, 1951 р. н., м. Донецьк, 2015 р.
3. Записано студентом 2 курсу ПЕП ВДПУ Міхеєвим С. від чоловіка, 1981 р. н., м. Макіївка, Донецька обл., 2015 р.
4. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Стріхар Н. від дівчини, 1996 р. н., м. Дружківка, Донецька обл., 2015 р.
5. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Юр'євою Д. від дівчини, 1996 р. н., м. Дебальцеве, Донецька обл., 2015 р.
6. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Плютяк І. від хлопця, 1994 р. н., м. Амвросіївка, Донецька обл., 2015 р.
7. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Вільцанюк О. від чоловіка, 1983 р. н., м. Донецьк, 2015 р.
8. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Довбиш В. від дівчини, 1995 р. н., м. Донецьк., 2015 р.
9. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Дем'яненко К. від хлопця, 1996 р. н., м. Червоноармійськ, Донецьк обл., 2015 р.
10. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Довбиш В. від дівчини, 1995 р. н., м. Донецьк, 2015 р.
11. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Гуменюк В. від хлопця, 1996 р. н., м. Красний Луч, Луганська обл., 2015 р.
12. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Довбиш В. від дівчини, 1995 р. н., м. Донецьк, 2015 р.
13. Записано студентом 2 курсу ПЕП ВДПУ Міхеєвим С. від чоловіка, 1981 р. н., м. Макіївка, Донецька обл., 2015 р.
14. Записано студентом 2 курсу ПЕП ВДПУ Білостенним Я.Б. від жінки, 1991 р. н., смт. Велика Новосілка, Великоновосілківський р-н, Донецька обл., 2015 р.
15. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Грищук Л. від жінки, 1981 р. н., м. Макіївка, Донецька обл., 2015 р.
16. Записано студентом 2 курсу ПЕП ВДПУ Білостенним Я.Б. від чоловіка, 1961 р. н., смт. Райгородок, Слов'янський р-н, Донецька обл., 2015 р.
17. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Довбиш В. від дівчини, 1995 р. н., м. Донецьк, 2015 р.
18. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Дем'яненко К. від хлопця, 1996 р. н., м. Червоноармійськ, Донецьк обл., 2015 р.
19. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Довбиш В. від дівчини, 1995 р. н., м. Донецьк, 2015 р.
20. Записано студентом 2 курсу ПЕП ВДПУ Білостенним Я.Б. від чоловіка, 1961 р. н., смт. Райгородок, Слов'янський р-н, Донецька обл., 2015 р.
21. Записано студентом 2 курсу ПЕП ВДПУ Руденком С. від жінки, 1990 р. н., м. Червоноармійськ, Донецька обл., 2015 р.
22. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Стріхар Н. від дівчини, 1996 р. н., м. Дружківка, Донецька обл., 2015 р.
23. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Плютяк І. від хлопця, 1994 р. н., м. Амвросіївка, Донецька обл., 2015 р.
24. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Гуменюк В. від чоловіка, 1996 р. н., м. Красний Луч, Луганська обл., 2015 р.
25. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Вільцанюк О. від хлопця, 1996 р. н., м. Вугледар, Донецька обл., 2015 р.
26. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Довбиш В. від хлопця, 1995 р.н., м. Авдіївка, Донецьк обл., 2015 р.
27. Записано студенткою 2 курсу ПЕП ВДПУ Швець Т. від дівчини, 1998 р. н., м. Велика Новосілка, Великоновосілківський р-н, Донецька обл., 2015 р.

28. Записано студенткою 2 курсу ШІП ВДПУ Бородатою Т. від жінки, 1988 р. н., м. Єнакієве, Донецька обл., 2015 р.
29. Записано студенткою 2 курсу ШІП ВДПУ Вільцанюк О. від хлопця, 1996 р. н., м. Вугледар, Донецька обл., 2015 р.
30. Записано студенткою 2 курсу ШІП ВДПУ Стріхар Н. від дівчини, 1996 р. н., м. Дружківка, Донецька обл., 2015 р.

Zhmud N.V. Donbass and Podillya in the mutual socio-cultural discourse: «one's own – a stranger – the other» (based on the results of ethnographic expeditions)

The article deals with the dialogues of «one's own/a stranger/the other» and their markers through the prism of Donbass and Podillya residents' perception of each other, based on the ethnographic field materials.

Key words: «one's own», «a stranger», «the other», socio-cultural discourse, Donbass, Podillya, ethnographic field materials.

Жмуд Н.В. Донбасс и Подолье во взаимном социокультурном дискурсе: «свой/чужой/другой» (по результатам этнографических экспедиций)

В статье на основе полевых этнографических материалов отслеживаются плоскости диалогов «своего/чужого/ другого» и их маркеры сквозь призму восприятия жителями Донбасса и Подолья друг друга.

Ключевые слова: «свой», «чужой», «другой», социокультурный дискурс, Донбасс, Подолье, полевые этнографические материалы.

УДК 392.5(477.43/.44)"19/20"

М. А. Пилипак

**ВЕСІЛЬНИЙ ОБРЯД СЕЛА МЕТАНІВКА ТЕПЛИЦЬКОГО РАЙОНУ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

На основі експедиційних записів автор статті аналізує особливості весільного обряду села Метанівка, виділяє локальні особливості та трансформації.

Ключові слова: весільний обряд, традиції, дослідження.

Стрімкі асиміляційні та глобалізаційні процеси призводять до трансформації традиційної культури, саме тому актуальність дослідження весільної обрядовості українців є безперечною. Метою даного дослідження є аналіз весільного обряду с. Метанівка Теплицького району Вінницької області.

Питанням дослідження традиційного весілля Поділля приділяли увагу ряд авторів, а саме: С.В. Руданський [10], С. Долинський [2], Р.А. Скалецький [12], М.А. Руденко [11], М.М. Шубравська та О.А. Правдюк [15], В.А. Косаківський і І.А. Дорош [4], В.П. Сторожук [13], В.А. Косаківський [5]. Варто зазначити, що одним з найповніших записів весілля в одному населеному пункті є «Весілля в селі Зятківцях» Г.Т. Танцюри [14]. Також вивченню особливостей весільного обряду Східного Поділля присвячено низку досліджень автора роботи [6; 7; 8; 9].

Основою написання даної статті стали польові записи автора здійснені у серпні 2013 року від Старушак Василини Федорівни, 1930 р.н., жительки с. Метанівка Теплицького району Вінницької області [3].

Згідно з традицією, перед весіллям у с. Метанівка відбувалось сватання. Респондент згадує: «Два старости і вже жених, і старший буярин, і два старости, жінок не було. Я знаю, у мене з Брідка (сусіднє село – М.П.) приходили Кобися і Маркіянович, а жінок не було. Маркіянович такий штукар був і каже: «Ходили-бродили, йшли, до нашої хати зайшли», – і такого, приказують» [3]. Традиційно старости приносили із собою на сватання хліб на рушнику і пляшку горілки. Знаком згоди на шлюб з боку молодої було дарування молодому хустки та піднесення старостам рушників. Варто зазначити, що локальною особливістю досліджуваного населеного пункту є побутування кількох способів перев'язування молодого хусткою, а саме – через плечі, під руку або на руку: «Старостам тоді давали рушники, а молодого вже хусткою